

DOBOZI

HÍRMONDÓ

DOBOZ ALAPÍTÁSÁNAK 950. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

KÜLÖNSZÁM

ÜNNEPI KÖSZÖNTŐ

**Tisztelt Doboziak,
Kedves Olvasók!**

Amikor együtt ünnepeljük Doboz fennállásának 950. évfordulóját, különleges érzés tölt el mindannyiunkat. Nem csak egy évszámot, hanem egy élő közösség, egy ezeréves történet, és számtalan emberi sors összefonódását ünnepeljük, mindazt, amit ez a hely jelent: otthont, közösséget, múltat, jelent és jövőt. Ez az ünnep rólunk szól, azokról akik itt éltek, itt élnek és azokról is, akik majd utánunk jönnek. Engedjék meg, hogy e jeles alkalomból, közvetlen hangon, személyes történetekkel és a közös emlékeink erejével szóljak Önök-höz.

1075 – ez az évszám minden dobozi számára ismerős. I. Géza király adománylevelében ekkor említi először településünk nevét. Az oklevél szerint „Duboz” faluban a király kondásai éltek, akik a környező hatalmas tölgyerdőkben makkoltatták az uralkodó disznóit.

A falu nevének eredete ezen kívül az apró sárga szilvát jelentő szóból is származtatható, amely egykor bőven termett a környéken. Akárhogy is, a név összeforrt a természettel, az erdőkkel, a gyümölcsösökkel. A falu lakói mindig is közel éltek a természethez – halásztak, pákásztak, madarakat fogtak, pásztorkodtak. Egy idős dobozi mesélte egyszer, hogy gyermekkorában a nagyapja mindig azt mondta: „A tölgyek alatt nő fel az ember szíve is.”

Ez a mondat ma is igaz: a természet szeretete, a föld tisztelete

generációról generációra öröklődik. Elképzelem, ahogy az első doboziak hajnalban keltek, a reggeli ködben terelték az állatokat, és közben a tölgyesek csendjében már akkor is összetartott a közösség. A tölgyerdők, a Körösök vizei, a mocsarak mind-mind védelmet, megélhetést, sőt, menedéket adtak az itt élőknek. Egy régi történet szerint egyszer, amikor a király is ellátogatott a vidékre, az egyik kondás, bizonyos Miklós, olyan ügyesen mentette meg az elkóborolt disznókat a mocsárból, hogy a király maga is megdicsérte.

A falu népe ezt az esetet nemzedékekig emlegette, mint a bátorság és a leleményesség példáját.

1138-ban II. Béla király 60 méhkast, 70 emsét (kocát) és 9 földműves háznépét adományozott Doboznak. Tehát ez az időpont a dobozi méhészet kezdete is. 1403-ban Zsigmond király Maróthi János macsói bánnak adományozta a falut. Később Mátyás király Corvin Jánosnak adta, majd a gyulai uradalomhoz tartozott egészen 1566-ig. A török időkben Doboz is megszenvedte a történelem viharait. 1665-ben a törökök teljesen elpusztították a települést, az itt élőknek menekülniük kellett. Egy régi családi történet szerint a doboziak az erdők mélyén, a mocsarakban rejtőztek el.

Volt, aki a falu harangját is elásta, hogy ne vigyék el a megszállók. A harang csak évtizedekkel később került elő, s amikor újra megszólalt, az egész falu együtt sírt az örömtől. A török kiűzése után,

1699-ben újraindult a letelepedés, azonban a Rákóczi-szabadságharc idején ismét el kellett menekülniük az embereknek. De Doboz népe mindig visszatért, újra és újra felépítette otthonát, és sosem adta fel a reményt. 1720-ban Harruckern báró lett Doboz földesura, majd 1798-ban a Wenckheim család birtokába került a falu. A Wenckheim család nemcsak uradalmi központot hozott létre, hanem a közösségi életet is támogatta.

A ma is álló kastély, amely általános iskolaként működik, Wenckheim Rudolf építtette a XIX. század végén. Innen irányították a vésztői és csorvási mintagazdaságokat. A Wenckheim családhoz számos történet fűződik.

Egyik alkalommal, amikor Wenckheim Dénes gróf a kastély parkjában sétált, egy kisfiú odament hozzá, és megkérdezte: „Gróf úr, igaz, hogy a kastélyban aranyból van a kilincs?”

A gróf nevetve válaszolta: „A kilincs lehet, hogy nem arany, de a szívünk az.” Ez a mondat sokáig a falu egyik kedvenc anekdotája volt, és jól mutatja, hogy a nagybirtokosok és a falu népe között is voltak emberi, baráti kapcsolatok. 1865-ben a Wenckheim grófok támogatásával megnyílt Dobozon a Posta. A történelem során Doboz népe mindig összefogott, ha baj volt. Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc idején sok dobozi vett részt a harcokban.

A jobbágyfelszabadítás után a falu népének csak negyede lett saját földje ura, a többi továbbra is a Wenckheim család birtokában maradt. Ez a település mindig az itt élőkéről szólt. Azokról, akik a mocsarakban, erdőkben menedéket találtak, akik a földet művelték, gyermekeiket nevelték, templomot, iskolát, otthont építettek. Azokról, akik a nehéz időkben összefogtak, amikor árvíz fenyegetett, amikor újra kellett telepedni, amikor a közösség összefogása, ereje mentette meg a falut.

A közösség ereje abban rejlik, hogy képesek vagyunk együtt örülni, együtt dolgozni, együtt ünnepelni. Ez teszi lehetővé, hogy

mindenki otthon érezze magát ebben a faluban. Egy 1940-es évek-ből származó történetet szeretnék megosztani. A II. világháború idején, amikor sok férfi a fronton harcolt, az asszonyok, idősök és gyerekek együtt dolgoztak a földeken. Egy nyári napon, amikor a vihar elverte a termést, az egész falu összefogott: ki-ki amiye volt, azt osztotta meg a többiekkel.

Az egyik idős néni így mesélte később: „A kenyér fele is kenyér, ha együtt esszük.” 1930-ban Doboz lakossága elérte a 6.469 főt, 1970-ben 5.123-an éltek itt. 1990-ben 4 691 fő, 2025-ben 4 167 fő a lakosságszám. 1948-ban megalakult a Petőfi Termelőszövetkezet, majd az új típusú 1960-ban. Volt, hogy több mint ezren dolgoztak a szövetkezetben. Az ipar is megjelent: 1969-ben a Gyulai Harisnyagyár, majd a békéscsabai Kötöttáru-gyár települt ide.

Sokan emlékeznek még arra az időre, amikor a falu közepén, a régi TSZ-iroda előtt minden reggel sorban álltak a munkások, a traktorosok, és a gyerekek izgatottan nézték, ahogy a gépek elindulnak a földekre. Egy idős traktoros mesélte, hogy egyszer, amikor elakadtak a sárban, sokan összesereglettek, és együtt tolták ki a gépet – mert itt senkit sem hagytak magára.

1971-ben Doboz nagyközségi rangot kapott. Doboz mindig híres volt a közösségi életéről. A falunapok, a szüreti mulatságok, az adventi és a karácsonyi ünnepségek mind-mind erősítik az összetartozást. A helyi legendák, mint például Sámson vára története, vagy a „doboz” szelíd fuvarosának meséje, amely a békesség szimbóluma, a türelmet, a belső csendet és a békés együttélést hordozza, mind hozzájárulnak ahhoz, hogy Doboz ne csak egy hely legyen, hanem az otthon is. Egy régi szüreti bálon történt, hogy a falu legidősebb asszonya, akkor már 90 évesen, elsőként állt fel táncolni.

Amikor megkérdezték tőle, honnan van ennyi ereje, csak annyit mondott: „A közösség adja. Ha együtt vagyunk, minden könnyebb.” Ma Doboz egy közel 4200

lakosú, csendes, falusias hangulatú település, amely gazdag természeti értékekkel, történelmi emlékekkel és élő hagyományokkal büszkélkedhet. A Wenckheim-kastély, a neoromán templom, a Magtár, Református Templom, a régi földvár, Sámson vára mind-mind a múltunk részei, de a jövőnk alapja is.

Az összefogás, a segítőkészség, a hagyományok tisztelete, az egymás iránti felelősségérzet – ezek azok az értékek, amelyek Doboz igazi erejét adják. Történelme tele van tanulságokkal: a kitartás, a megújulás, a közös munka, az egymás iránti felelősség és tisztelet, mind-mind olyan értékek, amelyek ma is aktuálisak. 950 év – szinte felfoghatatlan idő. De minden év, minden nap, minden emberi történet hozzászerez valamit ehhez a nagy egészhez.

Amikor a település születésnapját ünnepeljük, gondoljunk azokra, akik előttünk jártak, akik megküzdöttek a nehézségekkel, akik örökséget hagytak ránk. És gondoljunk azokra is, akik utánunk jönnek – mert a mi felelősségünk, hogy továbbadjuk mindazt, amit kaptunk. Különösen fontos, hogy a fiatalok is érezzék: Doboz nemcsak a múlt, hanem a jövő is. Itt lehet tanulni, dolgozni, családot alapítani, közösséget építeni. A mi felelősségünk, hogy olyan falut hagyjunk örökül, amelyre ők is büszkék lehetnek majd.

Ahogy Winston Churchill mondta: „Azzal élünk, amit kapunk, de az életünket azzal teremtyük, amit adunk.”

Kívánok mindenkinek egészséges, örömteli, békés éveket. Kívánom, hogy Doboz közössége még sokáig legyen erős, összetartó, és hogy a következő 950 év is legalább ilyen gazdag legyen történetekben, hitben, barátságban, szeretetben.

Köszönöm, hogy együtt ünnepelhetünk! Éljen Doboz, éljen a közösségünk!

*Tisztelettel:
Köves Mihály
polgármester*

Idővonal

1075. Doboz Békés Vármegye egyik legősibb települése. A honfoglaló magyarok által alapított, azóta folyamatosan lakott magyar települések egyike. A falu első említését tartalmazó, 1075-ből származó oklevél szerint a településen laktak I. Géza kondásai, akik a környékbeli, hatalmas kiterjedésű tölgyerdőkben makkoltatták a király udvartartásának disznait. Ásatások során több Árpád-kori település, valamint egy hasonló korú földvár

nyomaira is bukkantak a régészek Doboz határában (Sámson-vára). A területi adottságokat kihasználva az itt élők halászatból, vadászatból, pásztorkodásból éltek.

„Doboz hajdan két: Alsó és Felső Doboz nevű faluból állott. Felső Doboz fektült a most úgynevezett Faluhelyen. Az árvizek onnan többször kizavarták a lakosságot, akik mindenestől Alsó Dobozra átköltöztek.”

Számtalan kincs és érték vesz minket

körül. Ismerjük e múltunkat? Akarjuk e tudni, hogy honnan jöttünk, hogy tudjuk merre tartunk! Íme a település történetét feldolgozó könyvek sora. Marsi László: Doboz község 900 esztendeje (1975), Réthy Zsigmond: Doboz tanulmányok (1989), Erdmann Gyula szerk.: Doboz (2002), Hidvégi Julianna szerk.: Kincses Doboz (2022.), Zsigmond Károly: A dobozi labdarúgás képes története(2005.), Iránytű: a dobozi cigányok képes könyve(2011.), Felfedező (2012.)

DR. KOVÁCS JÓZSEF, ORSZÁGGYÜLÉSI KÉPVISELŐ ÚR KÖSZÖNTŐJE

„Ki magasra néz nem látja meg a rögöt a lába alatt, s ki másra bízza földjét, elveszíti azt. Ami a legfontosabb pedig akié a föld, azé az ország”
Wass Albert

Doboz ősi magyar település. A honfoglalás idején Békés vármegye egésze a Csolt nemzetség birtoka volt, melynek fontos része a dobozi tölgyes. Államalapításkor Szent Istvántól II. András királyig a királyi sertéshizláló hely a tölgyerdő övezte területen. A történelem viszontagságai megannyiszor próbára tette a fennmaradását, de sem a tatárjárás,

sem a török hódítás és portyázás nem pusztíthatta el, bár sikerült elnépteleníteni egy időre.

A nemzedékeket átölelő és a földet, gazdálkodást szerető dolgozó embereknek köszönhetően újra és újra felvirágzott a település. A Huszt, Pázmán és Aba nemesi családok birtokain végzett mezőgazdasági munkák és állattenyésztés hozzásegítették a település népesedéséhez és gyarapodásához.

A tizenhetedik században a Veres család tulajdonába került a terület, majd egy évszázaddal később a

Wenckheim család birtokának központja lett. Az egykori kastélyépület napjainkban általános iskolának ad otthont.

Doboz Nagyközség a környék egyik legrégebbi települése, minden szempontból meghatározó a választókerületünkben. A különböző nemzetiségek békés egymás mellett élése jellemzi évszázadok óta.

A nagyközség folyamatosan épül, szépül és fejlődik.

Boldog 950 éves születésnapot!

Dr. Kovács József
országgyűlési képviselő

MOLNÁR SÁNDOR, BÉKÉS VÁRMEGYE ÖNKORMÁNYZATA ELNÖKÉNEK KÖSZÖNTŐJE

A múlt emlékei nem csupán a krónikák lapjain vagy a helytörténeti gyűjteményben élnek tovább, hanem a település épített és természeti környezetében is. A Széchenyi-kastély és a körülötte elterülő park a főúri múlt tanúja, a templomok az itt élők hitét és összetartozását szimbolizálják. A kastélyt körülvevő fák, a parkban megbúvó öreg platánok és tölgyek generációk életének voltak néma tanúi. A közeli Körös folyó nemcsak a természet része, hanem a település történetének állandó kísérője. Vize évszázadok óta ad megélhetést és szépséget, de néha veszélyt is, hiszen az árvizek idején próbára tette a helyiek erejét és leleménységét. A gátak, a vízszabályozás és a közösségi összefogás mind hozzájárultak Doboz történetéhez.

A jelen Doboz rendezett, fejlődő és élhető település. A közösség élete sokszínű: kulturális rendezvények, hagyományörző programok, sportesemények, civil kezdeményezések teszik gazdaggá a mindennapokat. A falunapok, a hagyományos vásárok és a helyi művészeti csoportok fellépései nemcsak szórakozást, hanem közösségi élményt is nyújtanak. Az

itt élők gondoskodnak az épített örökség megőrzéséről, ugyanakkor nyitottak a fejlődésre, az új lehetőségek befogadására. Az oktatási és kulturális intézmények, a modernizált közterek és az infrastrukturális fejlesztések mind azt jelzik, hogy Doboz képes a 21. század kihívásainak megfelelni, miközben tisztelettel ápolja hagyományait. A sportpálya, játszótér, közösségi ház mind azt a célt szolgálják, hogy a település fiataljai és idősei egyaránt otthon érezzék magukat itt.

A jövő feladatai között kiemelt helyen áll a természeti értékek védelme, a fenntartható fejlődés, a helyi gazdaság erősítése és a fiatalok itthon tartása. A Körös-vidék szépsége, a település kulturális öröksége és a vendégszerető közösség olyan erőforrások, amelyekre hosszú távon lehet építeni. A turizmus fejlesztése, a helyi termékek népszerűsítése és a közösségi élet további erősítése mind hozzájárulhatnak ahhoz, hogy Doboz ne csak múltjában, hanem jövőjében is gazdag település legyen. A település lehetőséget lát a vízi turizmus, a kerékpáros útvonalak és a kulturális örökségtúrák fejlesztésében is, hiszen a természeti környezet és a

történelmi emlékek együtt páratlan élményt kínálnak az idelátogatóknak.

A 950. évforduló nem csupán egy szám a történelemben. Ez az ünnep a generációk munkájának, hitének és összetartozásának elismerése. Egy település igazi ereje ugyanis nem a falakban, nem az utcákban és épületekben rejlik, hanem az emberekben, akik otthonuknak érzik, és szívügyüknek tekintik annak sorsát. Doboz példája azt mutatja, hogy a múlt tisztelete, a jelen munkája és a jövő reménye együtt adja a közösség tartását és erejét.

Békés Vármegye Önkormányzatának elnökeként büszke vagyok arra, hogy vármegyéinkben egy ilyen múltú és ilyen jövőképpel rendelkező település él és gyarapszik. Kíváncsi vagyok, hogy Doboz a következő évtizedekben és évszázadokban is őrizze meg értékeit, fejlődjön, és maradjon otthona boldog, összetartó, alkotó közösségeknek.

Isten éltesse Dobozt a 950. születésnapján!

Molnár Sándor,
Békés Vármegye
Önkormányzatának elnöke

KÓNYA ISTVÁN, GYULA VÁROS ALPOLGÁRMESTERÉNEK KÖSZÖNTŐJE

Tisztelt dobozi polgárok!

Településünk életében fontos mérföldkő ez az esztendő: Doboz 950 éves. Békés vármegye legrégebb óta írásos emlékekkel rendelkező településeként – érdemes néhány gondolatban – visszamennünk abba a történelmi korbba, amikor e település ősei letették a fundamentumot.

István királyunk halálát követően örökösödési harcok indultak a trónért és a pogánylázadások is nehezítették a keresztény Magyarország megszilárdítását. 1075-ből – 950 esztendővel ezelőtt – I. Géza királyunk adományleveléből származó írásos emlék jelöli Doboz (Doboz) települést, királyi birtokként. Már

ebben az időben szorgalmas emberek éltek ezen a vidéken: a királyi disznók makkoltatásával foglalkoztak. 1138-ból már nyolc családot ismerünk, akik a földművelés és az állattartás mellett a méhészkedéssel és a sörfőzéssel is foglalkoztak. Doboz a fejlődés útjára lépett: egyre nagyobb és összetettebb gazdaságok alakultak ki; több kisebb településsel együtt már komoly és meghatározó központtá növekedett. A gyarapodásnak a török birodalom térnyerése vetett véget: Gyula várának elcsúszott követően Doboz is elnéptelenedett. Az 1720-as évek azonban új életet hoztak Doboz történelmében: III. Károly Harruckern János György

udvari kamarai tanácsosnak adományozta többek között Békés vármegyét, így rá várt az a nemes feladat, hogy magyarokkal, szlovákokkal és németekkel telepítése azt be. Doboz robbanásszerű fejlődése a XVI-II-XIX. században indult el igazán: a Wenckheim család birtokába került település egy csodálatos kastélyparkkal gazdagodott – a kápolnával együtt –, magtár épült és egy iskola is szolgált a közösséget. A XIX. század végén megvalósuló folyószabályozás végleg kialakította azt a természeti struktúrát, mely alapjaiban meghatározta a nagyrészt mezőgazdaságból élő doboziak életét.

Folytatás a 3. oldalon

Idővonal

1138. Nagyon becses adatokat őrzött meg számunkra továbbá II. Béla 1138. évi oklevele, melyben megerősíti javaiban az apja, Álmos herceg által alapított dömösi prépostságot. Az adományozott falvak népe döntően kenyéradó, azaz földműves, de ugyanakkor az apátság rendelkezik például Dobozon hetven kocával és hatvan méhkassal. A dobozi kilenc háznép kenyéret adó vagyis földművelő szolgálja, Ecil, Baiadi, Lusadi, Sulucti,

Burcu, Pazari, Albus, Cobu, Abram voltak. Minden egyes háznép a tizeden felül évenként két juhot, két köböl búzalisztet, két köböl sört és – pontosabb mértékegység meghatározása nélkül – egy darab söt köteles adni (ez utóbbit nyilván vásárolták vagy cserélték). A fenti dokumentumra alapozva Göndöcs Benedek apát, plébános az alábbi megállapítást tette: Békés megyében a méhészet hetedfél százados múlttal dicsekedhet melynek alapja az

1138-ban kelt oklevél. „Minthogy pedig előbbi oklevélben sehol sem tételek szó a méhtenyésztésről, a Békés megyei Dobozt kell Magyarország azon helyének mondanunk, hol az első történetileg, oklevélileg ismert méhészet létezett” – írja 1883-as köszöntőjében a Gyulán rendezett országos méhészeti kiállítás megnyitóján. Ezen írott anyag képezte alapját a 2008-ban első alkalommal életre hívott Doboz Mészes Fesztiválnak.

KÓNYA ISTVÁN, GYULA VÁROS ALPOLGÁRMESTERÉNEK KÖSZÖNTŐJE

Folytatás a 2. oldalról

A viharos XX. század megpróbáltatásait átvészelő, valamint a jelen kor kihívásait is megélő, szépen fejlődő és közösségében is erősödő Doboz község a jelenben is újabb és újabb kihívások előtt áll.

Valamennyien tapasztaljuk és nap mint nap meg is éljük: a körülöttünk lévő világ örületes sebességgel változik. Ami pár évvel ezelőtt természetes volt, az ma már nem az.

A normalitás megkérdőjeleződik, a józan ész gyakorlata pedig gyakran kudarcba fullad. A tőlünk teljesen független külső hatások olyan szinten befolyásolják mindennapi gondolkodásunkat és életünket, hogy megálljt kell parancsolnunk az információ áradatnak, és egymás felé kell fordulnunk. Családunk felé. Közösségeink felé. Mert mindannyiunknak van felelőssége a közösség iránt.

Feltehetjük a kérdést magunknak: Mit mutat meg nekünk Doboz csaknem ezeréves története? Számomra a legfontosabbak egyikét, az összefogást. Mert minden korszaknak voltak olyan vezéregyéniségei, akik utat mutattak, közösségeket erősítettek, hazát és házat teremtek újra és újra. Akik rendet, jogot, hitet és ami talán a legfontosabb, tartást adtak a dobozi polgároknak. Akik nem feledték a Szent István-i

gondolatot: „Tartsd meg a hitet, amely az üdvösség kezdete, alapja és koronája. Semmi sem ékesíti úgy a királyt, mint az egyenes hit.”

Ám azt is tudjuk, hogy egy település sikere nem néhány emberen múlik, hanem a közös munkán, a hozzáadott értéken, amit nap mint nap beleteszünk, ki-ki a maga területén, képességeinknek legjavát nyújtva. Nekünk, a mai kor gyermekeinek ma az a dolgunk, hogy – kö-

zeledve államalapításunk ünnepéhez – a Szent István-i örökséget ne csak őrizzük, hanem éltsük is. A múlt megtart, a jelen formál, a jövő hív.

Településük jövőjének építéséhez kívánok Önöknek bölcs döntéseken alapuló együttműködést, és ehhez párosuló jó egészséget!

Isten éltesen, Doboz!

*Kónya István
Gyula város alpolgármestere*

DOBOZ ELSŐ EMLÍTÉSE –MIKÉNT MARADT FENN A KÖZÉPKORI OKLEVÉL SZÖVEGE?

1075-ben, – vagyis idén 950 éve – keltezték azt a latin nyelvű oklevelet, mely először említi a Körös menti Doboz (Duboz) nevét. Miről szól ez az oklevél és miként maradt fenn a szövege? Ezt foglalom össze az alábbiakban.

A magyar történelem ismert személye Szent László király (1077–1095). Az ő bátyja és a magyar trónon elődje, I. Géza király adta ki azt az oklevelet, mely Doboz nevét megemlíti. I. Géza 1074 és 1077 közt uralkodott. Nem sokkal azután, hogy király lett, 1075-ben apátságot hozott létre a Magyar Királyság Felvidékén – a mai Szlovákia területén –, a Garam folyó közelében, „Isten és... Szűz Mária és Szent Benedek ... dicsőségére”. Így alakult meg garamszentbenedeki apátság. Számos más jószágon kívül a Körös menti Dobozon is juttatott jövedelmet az apátságnak a király.

Talán meglepő, hogy a felvidéki Garamszentbenedektől ilyen messze, a Körös mellett is volt józága az apátságnak. A szerzetesközösség azonban a Magyar Királyság számos más pontján is kapott adományt. Néhány ezek közül a Felvidéken feküdt –pl. Tolmács, Pográny, Zsemmlér – de volt birtokuk az Alföldön, pl. a Tisza közelében

levő Alpár és a hajdani Ság (a mai Tiszaug és Tiszakürt között). Jövedelmet kaptak a szoboszlói vásár vámjából és az erdélyi Aranyos sójának vámjából. Bihar környékén is bírtak jószággal. A szolgák hallal, mézzel, sertéssel látták el az apátságot. Mindez a biztos megélhetést, több lábon állást segítette.

Fontos tudnunk, hogy a Dobozt is említő garamszentbenedeki alapítólevél nem maradt fenn eredetiben: betoldásokkal terhelt másolat maradt ránk. Az oklevelet jelenleg az Esztergomi Prímási Levéltárban őrzik. Az interneten fekete-fehér fénykép tekinthető meg róla a Hungaricana adatbázisban (DF 235997.). Ha szemügyre vesszük, az elején és végén levő keretszövegben az olvasható, hogy II. András király 1217-ben kelt oklevele áll előttünk. Ebbe másolták bele II. István király 1124-ben kelt oklevelét. Ebben másolták bele I. Géza 1075-ben kiadott oklevelét, a garamszentbenedeki alapítólevelet.

A keretszövegek azonban elmentmondásokat tartalmaznak. II. István korában (1116–1131) még nem volt szokás, hogy keretszöveggel ellátva másoljanak le egy oklevelet. Ez a 13. század elején vált gyakorlattá. II. István hitelesnek mondható oklevélszövegeiben

a király egyes szám első személyben szólalt meg. A garamszentbenedeki alapítólevél keretszövegében azonban II. István fejedelmi többesszámban beszél. Az oklevél felsorolja azon országokat, melyek fölött II. István uralkodott: Magyarország, Dalmácia, Horvátország, Galícia, Bulgária királya. Galícia királyának ismereteink szerint II. András (1205–1235) nevezte magát először a magyar uralkodók közül. Bulgária királya címet IV. Béla használta olykor, majd V. István (1270–1272) óta használták következetesen a magyar királyok. Összességében erős a gyanú, hogy az előttünk álló oklevelet a 13. század vége felé szerkesztették. Nincs okunk azonban kétségbe vonni, hogy valóban I. Géza király 1075-ben kiadott oklevelét másolták bele, némi betoldással, módosítással.

Az oklevélszöveg azon része, mely az alapítólevelet tartalmazza, több olyan adatot foglal magában, melyek beillenek I. Géza és Szent László korába. Feljegyzik Géza másik nevét: ez a Magnus név. A 14. századi Képes Krónika szerint is ez volt Géza másik neve. Az alapítólevél megemlíti Géza fivérét, Lászlót: az ő alakja közsímsert. Megemlíti, hogy az alapítás évében Nehemiás volt az esztergomi érsek,

Dezső a kalocsai érsek és Gyula (Jula) a nádorispán. Ők is valós személyek! A krónika is szól Dezső érsekről, aki igyekezett békességet létre hozni Géza és unokafivére, Salamon között. 1077-ből ismertjük VII. Gergely pápa levelét Nehemiás esztergomi érsekhez. Gyula nádor nevét pedig Gula formában megemlíti Szent László unokafivérének, Dávid hercegnek oklevele, mely eredetiben fennmaradt.

Érdemes hangsúlyoznunk: az Árpád-kor számos oklevele nem eredetiben maradt ránk, csupán másolatban. A garamszentbenedeki alapítólevélről azt mondhatjuk: bizonyos betoldásokkal terhelt másolat áll előttünk. A Dobozt említő mondatról nincs okunk kétségbe vonni, hogy az eredeti, 1075. évi szövegben is benne volt.

A Doboz számára fontos mondat az alapítóelvélben így hangzik: „A folyó felett, amelyet Körösnek (Crys) hívnak, a faluban, amelyet Doboznak (Duboz) neveznek, a Szent Benedek sertéseit őrző szolgák közül 3 háznépet adtam földjükkal, akiknek törvényként adtam és állítottam, hogy bárhová menjenek legelni a király sertései, oda menjenek Szent Benedek apátjának a sertései is.” (Kis Péter és Körmeny Tamás fordítása. In:

Írott források az 1050–1116 közötti magyar történelemből. Szerk. Makk Ferenc, Thoroczkay Gábor. Szeged 2006. 66.). A Doboz melletti Körös folyó a szabályozás előtti Fekete-Körössel lehet azonos. Az oklevélben említett sertéseket bizonyára télen-nyáron szabadban tartották, és elsősorban makkal hizlalták őket. Minden bizonnyal a szalontai sertésfajtat tartották ezen a vidéken.

A település első említésének ismerete erősítheti az ott élők közösségtudatát, a tágabb összefüggések pedig utat nyithatnak más közösségek, és általában a magyar történelem felé. Aki többet szeretne megtudni a garamszentbenedeki alapítólevélről, az interneten is elérí Fejérpataky László Oklevelek II. István király korából (Budapest, 1895), valamint Dr. Köteles-Szőke Melinda A garamszentbenedeki apátság alapítólevelének nyelvtörténeti vizsgálata (Debrecen, 2015.) című munkáját. Szőke Melinda a Doboz Hírmondó jelen számában nyelvtörténeti szempontból közelíti meg a garamszentbenedeki alapítólevelet.

*Dr. Halmágyi Miklós
MNL Békés Vármegyei
Levéltára*

Esztergomi Főkáptalan Magánlevéltára, Lad. 9., fasc. 3., nr. 3 (Felvétel Hungaricana-adatbázis, MNL-OL-DF 235997.)

950 ÉVES A GARAMSZENTBENEDEKI ALAPÍTÓLEVÉL, AMELY A DOBOZ TELEPÜLÉSNEVET ELSŐKÉNT EMLÍTETTE

A Garamszentbenedeki oklevelet 1075-ben adták ki, azaz idén 950 éves. Ez az irat egy egykori bencés apátság alapításáról szól, felsorolva az alapításkori adományokat. Ezek között szerepel a Doboz településre vonatkozó rész is, amely az apátság sertéseiről és az azokat őrző szolgákról rendelkezik (vö. Halmágyi Miklós e kötetben megjelent cikkét).

Az apátságot I. Géza alapította a Garam folyó mellett a mai Szlovákia

területén, Garamszentbenedek községben. Az alapításkor még nem ez volt a hely neve, az csak később keletkezett a templom védőszentjének nevéből. A falu korábban a személynévi eredetű Petend nevet viselte, amelyet az apátság javait összeíró bulla említ meg elsőként 1209-ben: Peteñ. Az is lehetséges tehát, hogy az alapításkor még nem is volt lakott terület, mindenesetre a Petend nevet nem említi az alapítólevél (Szőke Melinda, A

Garamszentbenedeki apátság alapítólevelének nyelvtörténeti vizsgálata. Debrecen, 2015: 84, Knausz Nándor, A Garan-melletti Szent-Benedeki apátság 1. Budapest, 1890: 208).

A Garamszentbenedeki oklevél több szempontból is fontos forrása a magyar nyelvtörténeti kutatásoknak. Az oklevél egy jelentős, az ország sok részén birtokos bencés apátság alapításáról szól. Az oklevélben említett birtokok, illetőleg egyéb adományok

13 vármegye területén feküdtek, jelentős részük a Garam és a Nyitra folyók között, ebben a térségben a Duna mellett, ezen túl pedig a Tisza dél-alföldi szakaszánál és Biharban (Szőke Melinda 2015: 31–36). A magyarországi latin nyelvű írásbeliség első évszázadában keletkezett, latin nyelven íródott alapítólevél emellett gazdag magyar nyelvű szórványanyaga miatt is figyelemre érdemes nyelvmemlékünk. Az oklevélben

mintegy másfél száz helynek csaknem 250 adata szerepel.

Ez az oklevél ugyanakkor sajátos nyelvi státusza miatt sokáig kívül rekedt a nyelvészeti érdeklődésen: a Garamszentbenedeki oklevél ugyanis úgynevezett interpolált oklevél. Nyelvi, nyelvtörténeti szempontból az interpolált oklevelek a hiteles és a hamis oklevelek között elhelyezkedő, átiratban fennmaradt oklevelek.

Folytatás a 4. oldalon

1715.

Bár sok volt az útonálló, Doboz mégsem az ellenük lefolytatott, hanem egy egészen másfajta perrel hívta fel a figyelmet magára a XVIII. század elején. Doboziak voltak az első boszorkányperek vádlottjai a megyében. Sánta Mátyásné tartották a dobozi boszorkányok fejének. Nagy híre volt Kis Istvánnénak is, állítólag nála gyűltek össze az egész megyéből.

Komáromi Csipkés György alispán

a panaszok kivizsgálásával 1715. október 16-án Bölcskey Miklós szolgabíró bízta meg. Harmincheten, azaz a község családjainak a többségéből jelentkeztek tanúnak. 1716. április 27-én Füzesgyarmaton ült össze az alispán elnöklése alatt a vármegye törvényszéke. Kövér Péter kirendelt ügyvéd tiltakozott, mivel a vádlott boszorkánysága szerint nem lett nyilvánvalóan bebizonyítva. A vádlott kijelentette, hogy Pap János, Pap Mihály, idős Kis

János, Hajdú János és a felesége a haragosai. Jellemző a kor jogviszonyaira, hogy ez mit sem ért, a bírák bebizonyítottak tekintették a vádat. A kínzás közepette a vádlott terhelő „vallomást” tett magára, sőt másokra nézve is. Még abban az évben megégették. Magyarországon 1756-ban egy királyi rendelet igyekezett véget vetni a boszorkányperek során tapasztalt túlkapásoknak.

**950 ÉVES A GARAMSZENTBENEDEKI ALAPÍTÓLEVÉL,
AMELY A DOBOZ TELEPÜLÉSNEVET ELSŐKÉNT EMLÍTETTE**

Folytatás a 3. oldalról

Nyelvészeti szempontból a hamis oklevelek egy speciális típusának számítanak. Ezek az oklevelek ugyanis úgy keletkeztek, hogy az eredeti oklevelet később (sokszor évszázadokkal később) hosszabb-rövidebb részletek beszúrásával egészítették ki. Az újlag beszúrt, hamis részek az oklevél átírása során váltak egy egységgé létrehozva ezzel magát az interpolált oklevelet.

A Garamszentbenedeki oklevelet három évszámmal datáljuk. Az 1075/+1124/+1217 évszám azt sugallja, hogy az 1075. évi oklevelet két ízben is átírták: a 12. század eleje után a 13. század első felében is. Az igazság azonban az, hogy ezek hamis átíratok, azaz nem 1124-ben és nem 1217-ben keletkeztek, hanem csak a 13. század végén, miután több ízben is kiegészítették (azaz interpolálták) az eredeti 1075. évi oklevelet. Az I. Géza alapításáról és adományairól szóló oklevelet tehát csak a II. András korára hamisított átíratból ismerjük. Az eredeti 1075. évi oklevél a 16. század eleje után tűnt

el, az 1506. év után már nem tudunk a létezéséről (vö. Halmágyi Miklós e kötetben megjelent cikkét).

Az oklevél keletkezése és fennmaradása miatt az oklevélben szereplő neveknek nyelvi szempontból nem egyforma a forrásértéke. A Garamszentbenedeki oklevél kronológiai szempontból meglehetősen rétegzett oklevél. Az alapítólevélben egyaránt jelen lehet az eredeti oklevél, az interpolációk, illetőleg az átirat(ok) nyelvi lenyomata.

Azok a nevek, amelyek szerepeltek az interpolált oklevél forrásának tekinthető eredeti oklevélben, helynévtörténeti szempontból 11. századiaknak tarthatók. Az alapítólevél neveinek mintegy kétharmad része szerepelhetett az oklevél eredeti részében: ezeknek a nagy része már biztosan létezett a 11. században, azaz névtörténeti szempontból a korai nevek közé tartoznak. Ezek a nevek — amennyiben a Garamszentbenedeki oklevélből adatolható legelőször, és a mai napig léteznek — az alapítólevéllel együtt idén 950 évesek. Természetesen lehetnek

akár régebbiek is, de (hiteles) adatok híján ezt csak feltételezhetjük. Ebbe a csoportba tartozik a Doboz településnév is, amely személynévből keletkezett változtatás nélkül. A régiségből nagyon sok személynévi eredetű helynevet ismerünk, de a névadó személye sokszor homályban marad, a későbbiről adatolható személynévi adatok (vö. 1221: Duboz személynév; Fehértói Katalin, Árpád-kori személynévtár (1000–1301). Budapest, 2004) alapján ugyanakkor valószínűsíthető a településnevek személynévi eredete. A személynév szerkezetileg azonos lehet a dob főnévből képzett dobasz 'tele, duzzadt' jelentésű melléknévvel (vö. Kiss Lajos, Földrajzi nevek etimológiai szótára 1–2. Budapest, 1988). Az 1075. évi oklevélben már szereplő nevek írásmódja (azaz nyelvtörténeti forrásértéke) nem feltétlenül 11. századi a 13. században kibővített oklevélben. Az oklevél utólagos kibővítésével együtt járó átírás során az éppen szokásos módon írhatták le a neveket. Ez a változtatás, modernizálás nem volt következetes, ezért

*A térkép-vázlat Szőke Melinda A garamszentbenedeki apátság alapítólevelének
nyelvtörténeti vizsgálata, (Debrecen, 2015.) című könyvből*

nem mindig könnyű eldönteni, hogy mely kor írósmódját tükrözi egy-egy név. Azért sem, mert ebben a korai időszakban még nem beszélhetünk következetes helyesírásról. Jellemzőes, hogy az oklevelek különböző módokon jelölték ugyanazt a hangot. A Garamszentbenedeki oklevél Duboz neve ugyanakkor nagy eséllyel a hiteles 1075. évi oklevélben is így szerepelhetett. Egyrészt az

1221-es személynévi adat alapján következtethetünk erre, másrészt a település adatai között csak a 13–14. században jelennek meg a maival megegyező Doboz formák (vö. Szőke 2015: 163).

Dr. Szőke Melinda
Debreceni Egyetem

Református templom (1954)

Kedves falunk Doboz. Békés vármegye szívében, vízekkel, erdőkkel ölelt kincsodoboz. Talán a legrégebbi települése Békésnek. Idén ünnepeljük 950 éves évfordulóját, de ha jobban megkutatjuk, és utána olvasunk, rácsodálkozhatunk, mint település e hely, sok évezreddel a mai Doboz előtt lakott település volt. Bátran eljátszhatunk a gon-

dolattal, vajon merre kanyarogtak utcái, milyenek voltak a házak ahol az emberek éltek. Milyen érdekes lenne, ha évszázadokra, évezredekre visszamenően elénkbe tűnnének az itt élt emberek arcai, életük története, ha csak epizód szerűen is.

Ha valaki bekéredzkedik a református templomba, és csak úgy magányosan eltölt néhány 10 percet

MÚLT VONZÁSÁBAN

az 240 éves padokban ücsörögve, imádkozva, elmélkedve, szemlélődve egy idő után érdekes érzések kerítik hatalmukba. Mintha megszűnne az idő, oda ülnek mellé az elmúlt évszázadok generációi. Sok érzés, sok kérdés, sok emberi sors vonul végig lelki szemeink előtt. Egyszerű emberek, nem egyszerű sorsokkal. Megszólítanak, megsimogatnak nagyszülő, déd és ük szülő, s még sokan akik egykor szintén üldölgéltek pont ezekben a padsorokban a szüleikkel tiszta ünnepelőben a keresztiségre várva, később lelkesen zsoltárt énekelve, majd serdülő ifjún a konfirmáción fogadkozva, később a szerelmével hűség esküt téve ők is csak úgy, mint eleik évszázadokra visszamenően. Aztán az egykori kisgyermek, mint szülő, később mint nagyszülő, és végül a lezárt életúttal bizony innen búcsúztak végül mielőtt kiballagtak volna velük szomorún könnyezve az utolsó földi úton.

Generációk szaladnak el, pilla-

natok alatt, s mi akik azt gondoljuk, hogy milyen csoda hosszú is az élet, rácsodálkozunk, hogy a mi részünk az egészből csak tűnő, sóhajtásnyi pillanat. Talán meg is szomorodunk kissé, talán feszengővé lesz a testtartásunk, de aztán ez a templomi csend meg is vigasztal. Milyen jó, hogy része lehetek ennek a nagyszerű egésznek. Mi szépség, különös kitüntetés, hogy épp mi lehetünk részesek mindebben az ezerszínű valóságban, ami aztán megőrizheti a következő 950 évre a mi kezünk nyomát is, kapaszkodót biztosítva unokáinknak, sőt ükunokánk gyermekeinek is.

A Debózi Református Egyházközsége léte, nem a templom építéssel kezdődött. Az első anyakönyvi bejegyzés 1766-ból származik, amikor is Bai András fiát, Mihályt részesítették a keresztség szentségében. Az első bejegyzés Szódényi Nagy József tiszteletes úr írását őrizte meg a számunkra, aki akkoriban a 22. lelkipásztora volt a falunak.

Ebben az esztendőben született meg Fazekas Mihály költő, és ekkor adják ki az első magyarnyelvű irodalmi lexikont Bod Péter tollából.

Levéltári adatokból tudjuk, hogy az első helyben lakó lelkipásztort Marosi Andrásnak hívták, és 1634-1666-ig szolgált a településen. Hogy a reformációval hogyan találkozott a település lakossága, és előtte mi jellemezte a település hitéletét, arról sajnos jelenleg nincs birtokunkban hiteles forrás, így csak feltételezésekre támaszkodhatunk, mely szerint 1545-ben már református istentiszteleteket tartanak, de hogy ki volt az igehirdető, arról nincsenek információk. Az ismert, hogy Szegedi Kiss István a híres magyar reformátor 1545-ben egy esztendeig Gyulán tartózkodott, majd 1552-ben Békésen kezd lelkipásztori szolgálatban. Az is meglehet tehát, hogy az ő nevéhez kötődik az első dobozi református istentisztelet.

Kovács Árpád

HAZATALÁLT A GRÓFNŐ – JEANNE MARIE WENCKHEIM DICKENS ÉLETE

Itt él köztünk, időről időre látjuk, ahogy a kastélyparkban sétáltatja a kutyáját, elmegy bevásárol vagy kedves vendégeit kíséri a településen. Hozzánk tartozik, hozzánk tartozott mindig is, még akkor is, ha életének nagy részét távol töltötte Doboztól. Ha vendégek érkeznek hozzánk a településre ámulatba ejti őket a tény, hogy itt egy „igazi” grófnő él, a mi grófnőnk, Jeanne Marie Wenckheim Dickens.

Jeanne Marie grófnő élete olyan,

mint egy történelmi regény: kastély, háború, száműzetés, világjárás, szerelem, majd hazatérés. A ma is Dobozon élő grófnő nemcsak a múlt tanúja, hanem élő példája annak, hogy az ember újra és újra képes építkezni, újrakezdeni az életét bármilyen nehézségek is sújtották és ezt tette úgy, hogy megőrizte a hitét, ami mindig is vezérelte élete során.

A Wenckheim család sarjaként Budapesten született, de gyermek-

korát Dobozon töltötte. A családi vadászkastély, a gyönyörű park, az emlékezetes karácsonyok és a szeretett osztrák nevelőnő, Fräuli alkoták dobozi emlékeit. A gondtalan boldogságnak a történelem vetett véget, 1944-ben, a front közeledtével a családnak menekülnie kellett. Doboz után Bécs, majd a Bodeni-tó környéke következett.

A háború után édesanyját tragikus körülmények közt veszítette el, édesapja két évre rá követte szeretett

feleségét. Jeanne Marie 14 évesen árva lett. Nagyon fiatalon tanulta meg, hogy a múlttal együtt kell élnie és a nehézségek fölé kell emelkedni.

Tanulásba, nyelvtanulásba menekült: franciául, angolul, németül, spanyolul tanult, hogy megállhassa a helyét a világban.

Skóciába került, ahol egy idős házaspár örökbe fogadta – így lett a dobozi grófkisasszonyból skót hölgy, brit útlevéllal. A sors különös ironiája, hogy itt tudta meg:

Skócia első királynéja, Szent Margit is magyar volt. Egy étterem ajtajában ismerkedett meg Christopher Charles Dickensszel, a híres író, Charles Dickens ükunokájával. Szerelem, házasság, Yorkshire következett.

Két lányuk született, Catherine – aki ma Magyarországon él – és Lucy, aki Angliában maradt.

Folytatás a 4. oldalon

1852. Rudolf 1814. december 14-én született Budán. Tanulmányai elvégzése után katonai pályára lépett, a vértesséknél mint százados szolgált. Később kilépett a katonaságtól és a dobozi, vész-tői uradalmak birtokosa lett. Wenckheim Rudolf grófot kortársai páratlanul jólelkű embernek tartották. Szenvédélyes vadász-ként a Károlyiak parádi uradalmában szarvastelepet létesített s egy vadászkastélyt

építtetett. Talán ez volt a dobozi előképe. Jó gazda volt, őt tartották a birtok kapitalista reformátorának. Az uradalom gazdasági ügyeit személyesen vezette. A kastély, a Ybl Miklós tervezte magtár építése, a vadaskert és az európai hírű versenystálló létrehozása szintén az ő nevéhez köthető. Azelőtt is volt már itt „egy Uraság háza”, de abban csak „a Catholikum vadász szokott lakni”. Nem alapított családot, így 1883-ban unokaöcsére hagyta az 5784

hold kiterjedésű birtokot. Gerlán temették el, de 1916-ban áthozták holttestét a dobozi kriptába. Testvére, Antal jobbra Bécsben élt. Zichy Maximiliána grófnőtől (Bécs, 1822–Bécs, 1881) született legkisebb fia, Dénes (Bécs, 1861–Doboz, 1933) örökölte Dobozt. Ő az unokatestvérért, Wenckheim Friderika grófnőt (Budapest, 1873–Algír, 1957) vette feleségül az ókigyósi kápolnában, 1896-ban.

HAZATALÁLT A GRÓFNŐ – JEANNE MARIE WENCKHEIM DICKENS ÉLETE

Folytatás a 4. oldalról

Yorkshire-ben Jeanne Marie újra a lovak közé tért vissza: nemesi örökségéhez méltón iskolát alapított, ahol sérült gyerekek számára szervezett gyógylovaglást.

Hosszú idő után 1989-ben járt újra szülőhelyén. Épp delet harangoztak, gyerekek futottak ki a suliból, ő pedig elhaladt egy ismerős ház előtt – és nem ismerte fel: a gyermekkori otthonát. Amikor belépett a nagypapa, Wenckheim Dénes által építtetett templomába, tudta, érezte: ide vissza kell térnie. Nem beszélt még magyarul, de érezte,

hogyan ősei földjén feladata van. Férje, mintha megérezte volna ezt, így szólt a látogatás végén: „Ide vissza kell jönnöd, itt feladatod van!”

Férje halála után egyre kevesebb szál kötötte Angliához, és egyre hangosabb lett szívében az a vágy, hogy visszatérjen Dobozra.

És ő valóban visszatért. Magyarul akkor még alig beszélt, de ismét tanulni kezdett. A dobozi plébániát felújíttatta és most ez a dobozi otthona, elindította a katolikus hittanórákat, megjavíttatta a református templom óráját. Életútja során két alapítvány is nevéhez köthető, mely

beteg gyerekek gyógykezelését, hátrányos helyzetű emberek segítségét tűzte ki céljává.

Ma már magyarnak, leginkább dobozinak vallja magát – egyértelműen és határozottan. Élete túlmutat a családtörténeten: példa arra, hogyan válhat a nemesi cím valódi küldetésé. Jeanne Marie építi a jövőt igazi nyitott világszemlélettel. Csendben, hittel, emberséggel teszi mindezt – ott, ahol mindig is otthon volt.

Forrás:

Dobozai Községi Ház és Könyvtár
Wenckheim kiállítás anyag alapján

SZÍVE KÖZEPE MINDIG IS DOBOZ MARAD

Széchy Tamás 1931. március 27-én született Gyulán. A sporttörténelemben úszópápaként jegyzik, minden idők legeredményesebb magyar edzőjeként tartják számon. „Szíve közepe mindig is Doboz marad...”, (Békés Megyei Hírlap, 2001. 09.07.), élete során több alkalommal visszalátogatott szülőföldjére. Édesapja, id. Széchy Tamás Doboz község jegyzője, édesanyja 33 évig a település postamestere volt.

Gyermekkorát 2 leánytestvérrel Dobozon töltötte, és elemi tanulmányait is itt végezte. Középiskolába Mezőtúrra, a Szegedi Kis István Református Gimnáziumba, Békéscsabára, a Rudolf Gimnáziumba, valamint Gyulára járt. Gim-

nazistaként Békéscsabán és Gyulán atletizált, súlyt lökött és diszkoszvetett. Nyert országos súlylökő ifjúsági bajnokságot, Gyulán dobóatlétaként iskolai bajnok lett. A főiskolán súlyemelőként is versenyzett, de sprinter és kalapácsvető is volt. Úszni a Körösben tanult. Kezdetben a Gyulai Medosz, majd a TFSE atlétája, súlyemelője volt. Edzői pályafutását a margitszigeti sportuszodában, Bakó Jenőnél kezdte, ahol „társadalmi edző” volt.

1962-ben a Központi Sport- és Ifjúsági Egyesület vízilabda csapatánál dolgozott Gyarmati Dezső felkérésére, aki olyan edzőt keresett, aki a vízilabdázókat megtanítja úszni. Megalapította a KSI úszószakosztá-

lyát, melynek 1976-ig vezetőedzője lett. Az volt a módszere, hogy járta a környező iskolákat, kereste az úszni vágyókat, és a tehetségesebbekkel külön foglalkoztak. 1969-ben ő szervezte meg az úszósport korosztályos (age group) versenyrendszerét. 1970-ben szerzett a Testnevelési Főiskolán testnevelő-tanári, edzői diplomát, majd mesteredző lett.

Az első olimpiai siker Hargitay András nevéhez kötődik, aki az 1972-es müncheni olimpián, 400 m vegyes úszásban bronzérmet szerzett. Minden nemzetközi versenyről a Széchy tanítványok (Czene Attila, Darnyi Tamás, Rózsa Norbert, Szabó József) érmeikkel jöttek haza. Edzői pályafutását 1976-ban a magyar úszóválogatott szövetségi kapitányként folytatta. 1977-1999-ig a férfi úszóválogatott vezetőedzőjeként is dolgozott. 1977-től a Budapesti Honvéd, majd az Újpesti Dózsa edzője volt. 1980-ban az első olimpiai aranyérmet Wladár Sándor szerezte meg Moszkvában, 200 méter hátúszásban. 1993-ban a Magyar Úszó Szövetség alelnökévé választották, a férfíválogatott szövetségi kapitánya lett.

1997-ben, tanítványaival hazalátogatott, és elsőként kapta meg a megtisztelő Doboz Díszpolgára címet. 2000-ben visszavonult az edzősködéstől. 2004. szeptember 13-án,

Budapesten hunyt el.

Gyermekkorra óta edző akart lenni, ennek érdekében sokat olvasott és tanult. Növendékei és kortársai tisztelettel beszélnek a mai napig személyéről. Világsikerre vitt edzőmódszerét maga dolgozta ki, és egyénileg alkalmazta. Mindenki csodálta az „Öreg” elhivatottságát, talentumát. Munkásságát a hit jellemezte. „Valójában én eléggé egyszerű ember vagyok, aki ugyanúgy szeretem a munkámat, a hivatásomat, mint az egyetemi tanár, a feltaláló, a művész, meg mindenki, aki szereti a szakmáját.” (Békés Megyei Hírlap, 1997. 12. 24-26.)

Legjelentősebb elért sikerei:

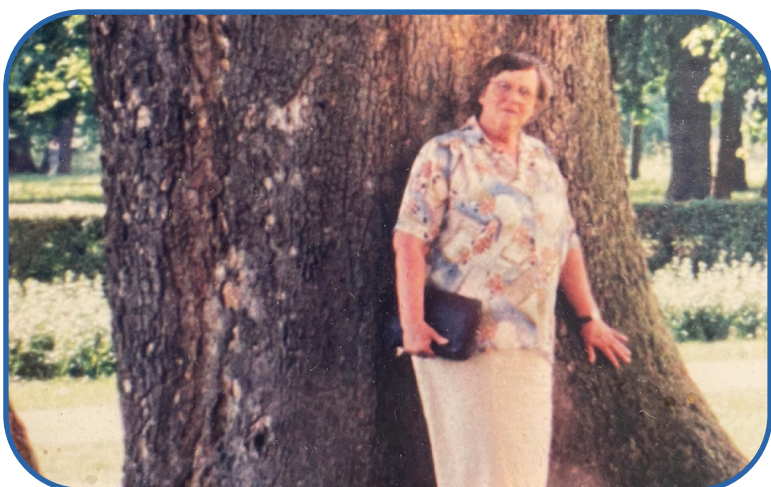
Tanítványai 1972-1996-ig 8 arany-, 4 ezüst-, 3 bronzérmet nyertek az olimpiákon, 1973-1998-ig 12 arany-, 3 ezüst-, 7 bronzérmet szereztek világ bajnokságokon, 6-szor volt az év edzője, 1988. Állami-Díj, 1992. A magyarság jó hírnevéért kitüntetés, 1992. A Magyar Köztársasági Érdemrend tisztí keresztese, 1996. Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje, 1997. az első Doboz Díszpolgára cím, 2001. életműdíj Gerevich Aladár-émlékem.

Széchy Tamás Emlékház

2012. október 20-án, az ő emléke előtt tisztelegve, ünnepélyes keretek közt nyílt meg egykori szülőházában, a régi posta épületében

Sziromi Katalin

„EZ A HAZÁM, ITT VAGYOK OTTHON, A VILÁGBAN.”

„Ez a hazám, itt vagyok otthon, a világban.” vallotta Dobozról Dr. Kovalovszki Júlia, Széchenyi díjas régész, Doboz település díszpolgára.

Dobozai ártéri erdők kutatása kapcsán ismertem meg Óréné Szabó Erzsébetet és a Művelődési Ház munkatársait, melynek köszönhetően azt a megtisztelő felkérést kaptam, hogy a Dobozai Hírmondó Ünnepszámában bemutatgassam röviden a kedves Olvasók számára, hogy hogyan és miért is vált Kovalovszki Júlia munkássága Doboz történelmének meghatározó részévé és ő maga hogyan kapcsolódott a településhez és azt körül ölelő Körösök vidékéhez. Én magam, mint családtag ismerhettem meg Júliát gyermekko-

romban, s későbbiekben munkásságának részletei is egyre inkább feltárultak számomra, ahogy az erdők és legelők történetét, táj és ember kapcsolatát kutattam-kutatom ökológusként.

Dr. Kovalovszki Júlia 1931-ben Gyulaváriban született és egészen kisgyermekkorától kezdve Dobozon nőtt fel. Édesapja Kovalovszki István, gáttör, édesanyja, az anti származású Toldi Julianná volt. A dobozi gyermekkor és békési gimnáziumi évek után felvételt nyert a budapesti Eötvös Loránd Tudomány Egyetem régész-muzeológus szakára. Tanárai között volt Méri István és László Gyula régész professzor is. Már az 1950-es években

végzett szakdolgozati kutatása is korát megelőző munkának tekinthető, melyben régi térképek saját kezűleg történő ábrázolásával, megfestésével és terepbejárások segítségével rekonstruálta Szentés környéknek vízjárta területeinek és települések elhelyezkedésének változását, régészeti lelőhelyeknek előfordulását.

Dr. Kovalovszki Júlia az egyetem elvégzése után a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumba dolgozott 1955-1958 között, majd egészen nyugdíjazásáig a Magyar Nemzeti Múzeum Középkori Osztályának volt munkatársa.

Folytatás a 6. oldalon

Idővonal

1896. Dénes gróf tizenháromezer holdas birtokából mintagazdaságot alakított ki. Csatornát ásátva négyszáz holdat öntözött területté alakított, holland és belga mintára világhírű veteményesöntözést honosított meg. Ezzel a föld hozamát tízszeresére emelte, amivel elérte azt, hogy egy hold bérlet biztosítsa a bérlő kisember egész éves létminimumát. Nem akadt olyan szociálpolitikai

akció, melynek éléről hiányzott volna. Elaggott, megrokkant gazdasági munkásai segélyezésére tizenkétezer koronás alapítványt tett. Közel háromszázezer koronás költséggel díszes mauzóleumot, katolikus templomot és iskolát is építtetett. Ezért megkapta a pápai Szent Gergely rend nagykeresztjét, amit egyszerre legfeljebb harminc ember viselhet. Nagy szerepet játszott a vármegye közéletében. Elnöke volt a Békés Vármegyei Gazdasági Egye-

sületnek. Intézte a Hosszúfoki Ármentesítő Társulat ügyeit. Vendégül látta birtokán első magyarországi tanulmányútja alkalmával a későbbi IV. Károly királyt. A kastély kibővítése is az ő nevéhez fűződik. A főváros társadalmi életében tevékenyen részt vett: országos pénzügyi és a gazdasági ügyekben játszott komoly szerepet. A Hazai Bank Rt., az Alföldi Cukorgyár Rt. és a Pesti Hazai Első Takarékpénztár igazgatóságában tevékenykedett.

„EZ A HAZÁM, ITT VAGYOK OTTHON, A VILÁGBAN.”

Folytatás az 5. oldalról

1996-ban Széchenyi Ferenc díjjal ismerték el Magyarország középkori régészeti emlékeinek és történetének egyedülálló és kimagasló kutatói munkájáért. 2014-ben hunyt el Budapesten, a dobozi Temetőbe helyezték örök nyugalomra.

Munkásságából számos olyan történeti helyszínt ki lehet emelni, melyek közül már egy is méltóvá teszi a megemlékezésére, mint például a sárospataki és visegrádi várkertben végzett régészeti munkája, Pilisben található Kesztlőc Klastrompuszta pálos templom; Feldebrői Szent Márton templom 11.századi altemploma vagy a doktori kutatását adó Tiszeszlár-Basahalom feltárása. A feltárások, kutatómunkák sorát még hosszan lehetne folytatni az ország egész területéről.

Dobozon évtizedeken keresztül végzett feltárásokat, elsősorban a falu Árpád-kori múltja után kutatva. A Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázis alapján tizenhat helyszínen vezetett, illetve dokumentált régészeti feltárást:

1. Általános Iskola gyakorlókertje, 2. Batthyány utca 3. szám, 2. Farkas-zug II., 3. Fok-hát, 4. Irtás K-i széle, 5. Ló-örz, 6. Madárfoki erdő, I (Juh) állás. 7. Pömpöj, 8. Rác-csapás, 8. Sűrű I., 9. Szanazugi nyaralók, 10. Vágóhid, 11. Faluhely, 12. Gránát-zug, 13. Hajdúirtás, 14. Nagy-Lencsés erdő, 15. Sámson vár, 16. Sebesfoki-Járás II.

A felsorolt helyneveket elolvassa a települést körbe ölelő határt is végig járhatjuk, mely többek között rámutat a település múltjának és régészeti emlékeinek gazdagságára is. Ezek közül talán a legismertebb a falu határában található, legendás, Árpád-kori földvár, a Sámson vára. Kovalovszki Júlia 1964-ben végzett ásatai alkalmával határozta meg a vár kiterjedését és többek között egy kaputorony maradványát is feltárt a vár területén. Ezen eredmények vezettek a vár 2006-ban végzett részletes és hitelesítő feltáráshoz (Dr. Béres Mária és Liska András régészek vezetésével), majd későbbiekben a rekonstruált vár felépítéséhez is. Mai napig példamutató falufeltárásként van számontartva és oktatta a Doboz területén fekvő Árpád-kori település részletgazdag és alaposan dokumen-

tált régészeti kutatása. Ezen kutatás bepillantást enged a 800-1000 éve itt élt emberek mindennapi életébe, melyről Előzetes jelentés a dobozi Árpád-kori faluásatáról és Doboz tanulmányok könyvben részletesen olvashatunk. Ezen írárok az interneten is elérhetőek.

Doboz emberek maguk is részeseivé váltak Júlia munkásságának, egyrészt azon a tudáson, természetszereteten és értékrenden, emberségen keresztül, melyet gyermekkorában ismert meg családjában és szülőfalujában. Mind ezek a természeti, gazdálkodási ismeretek és szemléletmód nagy segítségére váltak az Árpád-kori falusi emberek életmódjának kutatása és rekonstrukciója, általánosan vett régészeti munkája során. Másrészt település határában folyó régészeti feltárásokon helybéli embereket fogadott fel a kubikus és régészeti segéd munkák elvégzésére, akik ezáltal aktív részeseivé váltak Júlia munkájának és a település történetének és értékeinek föld alatt rejtőző titkainak megismerésében is. Feltárási jegyzetben, naplóiban lejegyzésre kerültek a munkában résztvevő doboziak nevei is. Az 1976-os jegyzetek alapján abban az évben vele dolgozott többek között Debreczeni Imre (szül.1911), Bodzás Lajos (1910), Szabó László (1913), Vágási László (1924), Kárnyáczki Sándor (1934), Kocsis Pál (1912), Faragó Péter (1930), Gergely Sándor (1908), Vágási Gábor (1915), Kis Balog Ferenc (1901), Kovalovszki István (1900, K. Júlia édesapja),

Kovalovszki Júlia szülőföldje iránti szeretetének és gazdag ismeretének, egyedülálló kutatásának részleteiről való beszámolókat kollegái köszöntései és visszaemlékezéseinek elmaradhatatlan része. Én magam is megtapasztaltam azt a végtelen szeretetet melyet ősei, Doboz és a Körösök vidéke iránt érzett, melyet legszívesebben ő maga foglal össze egy vele készült filmben („ez is Magyarország! Szabados Tamás és Rozsnyai Margit ismeretterjesztő sorozata, Doboz Református Gyülekezet Facebook oldalán megtekinthető). Az alábbiakban ebben a filmben elhangzott gondolatok lejegyzett szövege olvasható, melyet a település 950. születésnapja alkalmából is sok szeretettel és tisztelettel ajánlok a doboziak és minden kedves olvasó figyelmébe!

„Együtt nőtem fel az erdővel. A makkos erdőt éppen akkor telepítették, amikor fiatal szüleim éppen beköltöztek a dobozi gátörházba. A folyó és az erdő határozta meg az életüket, majd az enyémét is.

Először kicsi gyermekként a hatalmas kőrist ismertem meg, a kapu mellett örökösödött és beárnyékolta a fél udvart. Minden ősszel meglepetésként aranylombbal borította be az emelet magas, kacsú szénaboglyok között a földet. Jó volt az illatos, zörgő levelek szőnyegén gázolni. Legközelebbi szomszédjaink az erdészék voltak. Szatmári bácsiék háza előtt a tisztáson, két öreg óriás, két töredező ágú, odvasodó törzsű nyárfa állt. Fehéresszürke, ezüstös lombjuk olyan volt a sötétzöld tölgyek koszorújában, mintha öszülének. Meghitten hajoltak egymás felé, hittem, hogy suttozva beszélgetnek. Micsoda megrendülést okozott, amikor egy éjszaka a magasabbikat végighasította a villám. Ágkarjai ernyedten lógtak, fehérhúsa megpörköltödött. Sokáig haldoklott még, a párja mintha siratva volna.

Ahogy nőtt az erdő a ház körül, úgy tágtult körülöttem a világ. Az erdő lakóival is megismerkedtem, csikorgó téli napokon szobánk ablakából lestem nyulakat, őzeket. Szinte az udvarba jöttek. A mesék világa és a valóság egybeolvadt. Mesék laktak a házba esténként, de az udvaron fényes nappal is. Ágyamból nézve, félálomban, régi ház, barnára égett gerendáinak göcsörtjei, mennyezet deszkák erezetének különös rajzolatai, petróleumlámpa libegő fényében életre keltek. Az udvaron pedig valóságosan ott volt a hétfejű sárkány. Árvízkor mi minden került útra Körösön. Sokan leírták már, hogy milyen az alföldi árvíz. Állítom, hogy csak az tudja, aki igazán, aki a szörnyűségeit nem is tapasztalta meg, de legalább látta. Kihinné, hogy a szelíd Körös is tudja mindazt, amit Petőfi Tiszája. Számomra ez nem volt félelmetes, mert hiszen Édesapám volt a gátör. A gátak tetejét nyaldosó hatalmas víztömeg magával sodort mindent, ami útjába esett. Édesapám ilyenkor vasladikkal járta a vizet és néha engem is magával vitt és mentette, ami menthető. Kimerült, kiéhezett erdei állatokat segített a szárazra. Egyszer egy reszkető cicát is hozott, egy úszó

Régészeti feltárás Dobozon

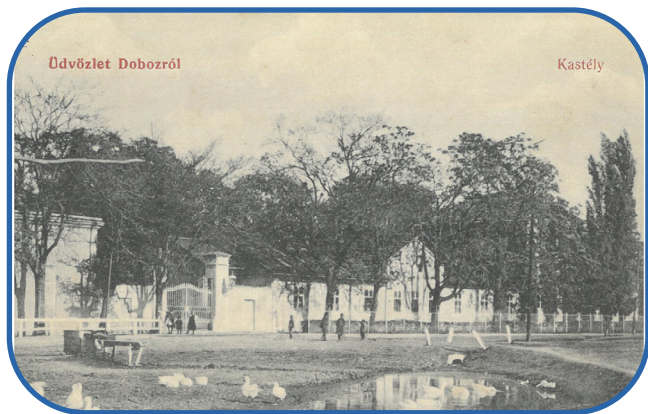
boglyáról menekítette a bekecse alá. A legkülönösebb zsákmányok a kitudja honnan úszó hatalmas fatuskók voltak, amelyek aztán az udvaron száradtak egész nyáron. Nem sok képzelőerő kellett hozzá, hogy ágbogait ezerszárú gyökereiket, odvas, megcsavarodott törzsüket, valóban mesebeli szörnyeknek lássam. Milyen jól lehetett velük játszani és milyen szépen lángoltak télen a vaskályhába. Ma is érzem a tűz illatát. A kertünk mézédés szilva- és szőlő illata is elkísér, akárhol vagyok.

Legszívesebben kert azonban a faluban volt. Útban a templom felé, a kastély mellett kellett elmenni. A kerítésen keresztül be-belestem a tiltott kertbe. A különleges fák, a mindig üde, bársnyos pázsit, a pazar szépségű virágok, elérhetetlen gyönyörűséget ígértek. Kisiskolásként kicsit irigyletem katolikus osztálytársaimat, akik a kerten át jártak misére a grófi kápolnába. Semmiért nem cseréltem volna el a zsoltárokat és Fogarasi nagytiszteletű úr szívhez szóló prédikációit a hófehér templomunkba. De néha szívesen elnézegettem volna a kápolna csillogó aranyozatait, drágakövekkel kirakott oltárát, színes márványfaragványait, gazdagon díszített berakások bűtorait. Csak egyszer egy évben, a búcsú napján láthattam ezeket. És ami igazán titokzatos volt a kertben a kápolna melletti kriptá. A köralakú épület párkányán, guggoló kőbaglyok, a rejtelmes bronzkapu, a színes üvegablakok, valóságos titkokat rejtettek. Háttha még belülről is láthattam volna, akkor csak a látvány színessége, szokatlansága ragadott meg. Ma már tudom, hogy ezek valódi értékek. Szerencse, hogy a há-

ború, csaknem nyomtalanul szállt el fölöttük. A kastély és a kert azonban sokat szenvedett. A szép épületegysége megbomlott, a kertből alig maradt valami kevés.

Felnőttként kerültem újra közelebb a faluhoz, az erdőhöz. Pályám alakulása folytán módomba volt, hogy betekintsek a múltnak, annak a mélységes mély kutjába. Letűnt évezredek, évszázadok nyomait keresve, újra végig jártam az ismerős tájakat. Lassanként benépesült előttem a vidék. Az egykori élővizek, mocsarak által védett, folyómenti partos helyeken, az ártéri erdőkbe rejtve, rábukantam a régiek emlékeire. A Körös kanyarulatai sok ezer éves települések nyomait őrzik, de nyomot hagytak e tájon a magyar honfoglalók is. Több, mint 900 éve, hogy először írták le Doboz nevét, makkoltató pásztorokról, erdei méhészekről tudósít Géza király nevezetes oklevele. A falu ekkor már évszázados múltta tekinthető vissza. A házacsok, gazdasági udvarok, egyszerű tárgyak, valóságosan is életre keltek, a több, mint húsz évig tartó régészeti kutatások során. A falu a legsúlyosabb történelmi viharokat is átvészelte. Az erdő, a vizek, óvták, rejtették töröktől, tatártól. Ma is ott áll, mélyen gyökeret eresztve, ahol az ősök kijelölték a helyét. A környezete megváltozott ugyan, de a kanyargós Holt-Körös és a végtelennek tűnő erdőségek még őriznek valamit a letűnt évezredek világából. Gazdag vagyok, mert mindez az enyém is. Ez a hazám, itt vagyok otthon, a világban.”

Varga Anna,
Dr. Kovalovszki Júlia

Képeslap a Wenckheim kastélyról (1912)

Katolikus kápolna és kriptá (~1936)

Téli utcakép (1954)

Idővonal

1906. Községünket legelőször a pályája első szakaszában lévő Bartók Béla dobozi népzenei gyűjtése tette nevezetessé a magyar művelődésben. Itt-tartózkodásának fő színhelyei azok a Wenckheim-majorok voltak, ahol Oláh Tóth Emil intéző és felesége, a zeneszerző igen kedves húga, Bartók Elza lakott. Dobozon a sarkadi határral szomszédos Rudolf major és maga a község volt az

első állomás 1906. július 24–25-én. Néhány nap alatt 83 dalt jegyzett le és 47 felvételt készített Bartók. Ugyancsak 1906 novemberében több hetet töltött a községben: „Itt rajzolk népet Dobozon, szíves vendéglátás mellett” – írta édesanyjának Pozsonyba. A dobozi jó levegőt, a bőséges étkezést, a nyugalmat 1917. februárjától áprilisáig, majd július közepén élvezhette a családdal együtt. Levele-

iben apró örömeiről (szánkózhattott, sok nyulat, fácánt, őzet látott) is hírt adott. A nagy zenész számára falunk, majd Vésztő is ideális gyűjtőhelynek bizonyult. A gazdag népdalkincshez erőteljes paraszti táncművelés és mesemondás is kapcsolódott Dobozon, amelyet későbbi gyűjtések őriztek meg. Dobozon 106 népdal feljegyzése történt meg, ebből 15 régi stílusú, 64 újabb stílusú népdal.

MEZŐ MISI – NE FELEJTSD EL HONNAN JÖTTÉL!

„Ne felejtsd el, hogy honnan jöttél.” ez a mondat egy vezérfonal Mező Misi életében, amely meghatározza zenei útját, emberi kapcsolatait, közösségi szerepvállalását – és legfőképp önazonosságát.

1978. augusztus 1-jén született Gyulán, s már gyermekkorában elkerülhetetlenül körülölelte a zene. Dobozon nőtt fel, ahol édesapja hagyományörző cigány zenekarának művészeti vezetője volt. Édesanyja családjában is fontos szerepet játszott a zene. 11 évesen már fellépett, és hamar nyilvánvalóvá vált, hogy nem csupán követni fogja a családi

hagyományt, hanem új színekkel gazdagítja azt.

Bár pályafutása egy időre a kósfaradás és a faművesség irányába indult, tanárai hamar felismerték benne a többre hivatott művészt, és támogatták, hogy érettségit szerezzen. Később lakberendezőként és asztalosként is dolgozott – de a szívét nem hagyta nyugodni a muzsika.

Első komolyabb formációja a Három Amigo zenekar volt, majd 1999-től Hevesi Imrével a La Bomba együttesben találta meg a latin zenei világot – chilei dallamok, afro-kubai lüktetés, gipsy ritmusok.

Ez az élmény és zenei sokféleség tette később karakteressé a stílusát.

1999-ben megszületett a Magna Cum Laude – a zenekar, amely meghozta számára az országos ismertséget. A Színezd újra, a Pálinkadal vagy a Vidéki szanzon már-már népzenei státuszt élveznek a magyar könnyűzenében. 2007-ben Fonogram-díjat nyertek, 2009-ben jubileumi koncertet adtak a PeCsában, 2011-ben pedig a Művészetek Palotájában szvingre hangszerelt Magna-dalokkal kísérleteztek.

Mező Misi karrierje túlmutat a zenélésen. Szívügyének tartja a társadalmi felelősségvállalást. Hangszercsomagokat adományozott egykori iskolájának, alapítványokat támogat, és aktív szereplője jótékonyági kampányoknak.

Édesanyja halála után mélyebb lelki útra lépett. 2018-ban teológiai diplomát szerzett a Baptista Teológiai Akadémia misszió szakán. Vallja: a hit nem magánügy, hanem mindennapi tetteiben is jelen van. Szakdolgozatát keresztény zeneszokról írta, és gyakran osztja meg személyes történeteit olyan helyeken is, mint a fiatalokéak börtöne. Azt üzeni: „az sem reménytelen, aki ci-

gányként, szegénységben születik”.

A televízióból is ismerős lehet: 2012-ben a The Voice mestere volt, majd a Rising Star és A Dal zsűritagjaként is szerepelt. 2014-től a Budapest Bár vendégénekese lett, 2016-ban pedig megalapította a NAZA zenekart Szűcs Krisztiánnal – itt nemcsak énekel, hanem baszusgitározik is.

Szívből jövő projektje a „Mesélő” című önálló est, ahol egy száz gitárral áll közönsége elé. Itt már nem a hangos zúzása a főszerep, hanem az őszinte történetmesélés. Gyermekkoráról, szakmai útjáról, hitéről, és az őt inspiráló dalokról szól az est. „Ahogy korosodom – szándékosan nem mondom, hogy öregszem – egyre nagyobb hangsúlyt kap az életemben a pillanatok megélése. ”A Mesélő nem egyszerű koncert – bensőséges találkozás a közönséggel. Egy emberrel, aki megtanulta: a siker mögött mindig ott áll a család, a közösség, a hit és a gyökerek.

Lassan 20 éve annak, hogy a dobozi nagyközségi Könyvtár falai közt egy beszélgetős est során Mező Misi arról mesélt, hogy hogy képzei el az életét. Már akkor is egy olyan világot szeretett volna maga köré te-

remteni, ahol a csend, a nyugalom, a természetközelség jelen lesz a zenei sikerek mellett. A valláshoz, Istenhez való kötődése az elmúlt években meg inkább megerősödött és a Duna televízió keresztlátás is láthatjuk, ahogy a Jézus és ... címmel indított több évadot megélt ismeretterjesztő sorozat műsorvezetőjeként a tisztán látást, az emberi lélek rejtelmét, érzéseket, szakmákat, „hétköznapi”, hőseket mutat be olyan körülmények közt, ahogy életét egykoron tervezte, lecsendesedve és természetesen.

Misi egy olyan ember, aki a zene nyelvén mesél az életről, örömről, veszteségről, hitről és közösségről – aki a hangzáson túl a csendet is tartalommal tölti meg. Zenéje, történetei, tettei nemcsak szórakoztatnak, hanem hidakat építenek. Mert ahogy ő mondja:

„Szerintem egy-egy útkeresztetűdésnél biztosan összetalálkozunk.”

Forrás:

Kincses Doboz – közösségi kalendárium, Hidvégi Julianna; összeállította: Órény Szabó Erzsébet

ÜZENET A JÖVŐNEK

Kedves Doboziak!

Nagy öröm és megtiszteltetés számomra, hogy polgármesterként, szeretett falunk 950. születésnapján szólhatok. Azt hiszem, mindannyian érezzük, milyen nagy dolog, hogy Doboz, már majd' egy évezrede itt van, létezik, fejlődik, gyarapodik, újra és újra megújul. Azt mondják, egy falnak lelke van. Ez a lélek pedig nem más, mint az itt élők közös gondolatai, örömei, bánatai, küzdelmei és sikerei. Nálunk mindig is komoly érték volt a szorgalom, az egymásba vetett bizalom, és az, hogy figyelünk a másokra. Ez az igazi közösség. Kedves utódaink,

akik talán az 1000. évfordulón vagy később olvassátok majd ezeket a szavakat! Azt kívánom nektek, hogy őrizzék meg mindazt, amit mi létrehozunk és megőriztünk: a közösség erejét, az őszinte szó becsületét, a föld tiszteletét, az otthon melegét, a családot, és a barátság jelentőségét. Legyenek fontosak számotokra a szép hagyományok, de legyen bátorságotok megújulni, ha eljön az ideje. Becsüljétek meg elődeiteket és a múlt tanulságaiból okulva, bátran nézzetek szembe a jövő kihívásaival! Írjátok tovább Doboz történetét, azzal hogy dolgoztok, családot alapítotok, gyermekeiteket tanítjátok,

őszintén örültök, szerettek, hisztek és példát mutattok. A legfontosabb, bármerre is visz az út, bárhogyan is változik a világ körülöttünk, mindig legyen helye a szívetekben ennek a településnek. Ahogyan eltartott bennünket ez a föld 950 éven át, úgy hordozzon majd továbbra is — akár még ezer évig! Legyen ez a közösség a béke, az összefogás, a remény szigete, egy biztos pont mindenkinek, aki itt született, vagy úgy dönt, hogy itt kezd új életet.

Köves Mihály
polgármester

Kedves jövőbeli Doboziak!

Amikor majd ezeket a sorokat olvassátok, nyilvánvalóan már egész más lesz a világ, mint a mai napon, 2025. augusztusában. Rohanó világunkban minden gyorsan változik, de bizonyos értékek megmaradnak. Nekünk óriási érték, hogy doboziak vagyunk, itt élhetünk ebben a 950 éves faluban, ahol szinte mindenki ismer mindenkiket, ahol az összefogás, az együttműködés, az egymás segítése a jellemző. Együtt építjük, szépítjük településünket önmagunk miatt és természetesen Nektek, a jövő generációjának is, hogy minél szebb, élhetőbb környezetet hagyjunk magunk után, remélve a Ti meglepődéseket is.

Kívánom, hogy legyenek nagy és szép álmaitok, amit megvalósíthatok! Legyenek céljaitok, amit elérhettek! Hiszen tudjuk, hogy cél nélkül semmi az ember és nincs jövő. Legyetek büszkéek arra – ahogy mi is azok vagyunk –, hogy itt élhettek, hogy Doboziak vagytok! Büszkeséggel töltsön el Benneteket, hogy itt vannak a gyökereitek, ahogy a miénk is. Bármerre sodor is az élet, ide mindig térjete vissza, és Mező Misi szavaival élve, soha „Ne felejtsd el, hogy honnan jöttél”. Találjátok meg itt a boldogulás ösvényét, vigyék tovább értékeinket, merítsétek példát a múltból, építsétek a közös jövőt, és boldogságban, egészségben, nyugalomban éljétek meg a jelent!

Kívánom mindezt nagy szeretettel:

Aratóné Vágner Margit

A jövő iskolaigazgatójának!

Most, Doboz 1000 éves évfordulóján a mesterséges intelligenciának köszönhetően egy robot olvassa fel önnek az 50 évvel korábbi Hírmondót. Hallhatja tőle, hogy Doboz a 950 éves születésnapját az akkori Kastélyparkban (a mai Dobozi fürdőkomplexum) színpadi programokkal, lovas versennyel, főzőversenyekkel, kiállításokkal, játszóházakkal, faültetéssel és egy nagy tortával ünnepelte... Jelenleg a gépek korában ez már önnek elképzelhetetlen... de én 107 évesen mesélhetek róla, ha szakít rám egy kis időt...

Zsigmond Károly
nyugalmozott iskolaigazgató

Kedves fiatal barátom!

Álmaid megvalósításához, céljaid eléréséhez, és ahhoz, hogy a nehéz időszakokból is győztesként gyere ki a legfontosabb a kitarás.

„Az embernek saját magát kell foglalkoznia, nem a másikkal. Mert minden ember más, minden ember másképp tud csinálni valamit, minden ember másképp szeret valamit csinálni. Az rajtam nem segít, ha tudom, hogy X vagy Y valamit rosszul csinált, vagy jobban csinált, mint én. Rajtam az segít, ha azt tudom, hogy én mit szeretnék, és azt, hogy fogom csinálni.” – idézet, melyről én is így vélekedek!

Legyetek elszántak, kitartóak és higgyetek magatokban, ez a kulcs, akár a munkáról legyen szó vagy magáról az életről.

Váradi Lajos
Folytatás a 8. oldalon

Idővonal

2025. 950 évvel ezelőtt, 1075-ben jelenik meg először írott formában Doboz neve. Ezen alkalomból településünk ebben az évben ünnepi eseménysorozatot indított el. Az ünnepi év első kiemelt eseménye a XX. Helytörténeti vetélkedő keretében valósult meg, melynek során múltunk és jelenünk egyaránt megjelent. A dobozi bölcsőde 60 éves fennállására emlékezett meg. A Dobozi Hírmondó első száma, 25 évvel ezelőtt, 2000.

augusztus 20-án jelent meg. Településünk a Mézes Fesztivál keretein belül ünnepelte meg a jeles évfordulót. Ünnepi köszöntőket követően, egy gyönyörű platánfát ültettünk el a kastélyparkban, majd egy 400 szeletes torta került kiosztásra a vendégek közt. A jeles alkalomra a Dobozi Népművészeti Egyesület tagjai 950 darab mézeskalácsot sütöttek, melyet a fesztiválsátorba került kiállításra, a közösségi összefogással elkészült 950 darab dobozi berzselts tojás mellé. Az idei év legújabb közösségi

eseménye az I. Szanazugi Családi Nap és Fesztivál volt, melyet augusztus 9-én rendeztek meg. A SzanaFeszt a 790. éves (Szanazug 1235-től lakott település) Szanazugban hagyományteremtő szándékkal indult útra. Még nincs vége az évnek a közösségi eseményeinket továbbra is átszövi az ünnep hangulata. Szent István Napján közösségeink előadásával, koncerttel és gyönyörű tűzijátékkal ünneplünk! Tartson velünk az év során!

Folytatás a 7. oldalról
Kedves Doboziak!

Szeretnék minden nap még többet olvasni. Nem csak azért, mert örömforrás, önismeret (és még anynyi minden, hogy most nem sorolom tovább), hanem azért is, mert segít egészségesebben hosszán élni. Csukás István szerint „A költészet a lélek fényűzése”. Ezért egy csodálatos verssel üzenem a jövőnek, mik a legnagyobb kincsek, amiket ember számára megteremtett az Isten.

Wass Albert: Az Angyalok Tisztása

„Amikor az erdőre kimégy, figyelve lépi, és lábujjbegyén. Mibelyt a fák alá belépsz, és felrebben előtted az első rigó: akkor már tudnod kell, hogy az erdő észrevett. Ha megállsz egy pillanatra, hallani fogod a szellőt, ahogy a fák között tovaoson. Te már tudod, hogy ezt a szellőt az angyal rázta elő, köpenye ráncából. Ha jól figyelsz, a manókat is hallhatod: surrannak, matatnak itt-ott a sűrűben. Sok dolguk van, igyekezniük kell. A virágokat is láthatod majd, és minden virág kelyhéből egy tündérke les rád. Figyelik, hogy rontó-ember vagy-e? Azoktól félnek. De te látó-ember leszel, és a tündérek ezt hamar felismerik. Kiülnek a virágok szirmaira, és kedvesen reád kacagnak.De akkor a patakot is meghallod, ahogy neked mesél, csodálatos meséket az erdőről... Csak haladsz csendesen, gyönyörködve, céltalanul, s egyszerre csak kilépsz az Angyalok Tisztására. Nem is tudod, hogy ez az, mivel az angyalokat nem láthatja a szemed. Csak annyit látsz, csak annyit érzel, hogy csodálatosan szép. És megállasz. És abban a pillanatban megnyílik a szíved és az angyalok észrevétlenül melléd lépnek, egyenként, lábujjbegyén, és belerakják kincseiket a szívedbe. A legnagyobb kincseket, amiket ember számára megteremtett az Isten. A jóságot, a szeretet és a békességet. Te minderről semmit sem tudsz akkor. Csak annyit hallasz, hogy a madarak nagyon szépen énekelnek körülötted, és a patak nagyon szépen mesél. Csak annyit látsz, hogy nagyon szép az erdő. A fák, a virágok, a fű, a moha, a magas kék ég és rajta az a nagy, csillogóan fehér felhő, amelyiken a Jóisten ül, bárányfelhőket pőfékel nagy kék pipájából, és jóságosan mosolyog. Csak, amikor visszatérsz újra az emberek közé, a rontó-ember és a gyűjtő-ember közé, és hiába gonoszak hozzád, te mégis jóval viszonzozod gonoszságukat,

szeretettel vagy mindenki iránt, és az élet legsúlyosabb perceiben is derű és békesség van a homlokodon: csak akkor látják meg rajtad, hogy az Angyalok tisztásán jártál, kedvesem.”

Szeretettel:
Hidvégi Julianna

Kedves Jövő Nemzedéke!

Amikor ezeket a sorokat írom, a jelen zajos és mozgalmas. Sok a feladat, a kihívás, de egyben sok a remény és az öröm is. Itt élek ezen a településen, ahol gyermekként futkároztam, felnőttként dolgozom, és képviselőként szolgálok a közösséget. Ma, azért teszünk, építünk, döntünk, hogy számotokra egy élhetőbb, értékeesebb világ maradjon hátra.

Bízom benne, hogy amikor ezt olvasod, még állnak azok a fák, amiket ma ültetünk, és élnek azok az álmok, amelyeket ma megfogalmazunk. Legyetek büszkéek a gyökereitek, ismerjétek múltatokat, mert abból fakad az az erő, ami a jövő felé visz. Legyetek bátrak álmodni, de soha ne feledjétek, honnan jöttetek! A múlt tanít, a jelen formál, a jövő pedig a Ti kezetekben van.

Vigyázzatok egymásra, értékeinkre, és tegyétek jobb helyé, ezt a világot – úgy, ahogyan mi is próbálunk a magunk idejében.

Kívánom, hogy közösségünk értékei – összetartás, becsület, tenni akarás – tovább éljenek Bennetek is. Tiszteljétek egymást, a természetet, a hagyományokat – mert ez mind része annak, akik vagyunk.

Szeretettel és hittel:
Orodán Mária

Kedves Doboziak!

Több mint fél évszázada élek Doboz településen. Itt voltam gyermek, itt váltam felnőtté. Ennek az időnek csaknem felét a segítséssel töltöttem. Az én üzenetem az itt élőknek és az utóknak elcsépeltnek tűnhet, talán pont ezért feledjük oly sokszor el. Tegyük a közösségért, ne csak elvárjunk. Ismerjük meg és becsüljük egymás munkáját. Amit mi magunk is megtehetünk, ne várjuk, hogy más csinálja. Segítsünk az arra rászorulóknak. Tiszteljük egymást és erre neveljük gyermekeinket, unokáinkat! Legyenek fontosak ezek az értékek és akkor ez a csodás kis település fenn fog maradni újabb ezer évig!

Gáborné Fekete Katalin

DOBOZ 950

Évszázadok, évezredek.
Régi, régi történetek.
Űk apáink, űk anyái,
Talán, még ti sem éltetek.

Majd 20 emberöltő óta,
őseink lakják a vidéket.
Dolgoztak, alkottak,
sírtak és örültek.
Tanították gyermekiket,
jóra, szorgalomra, szépre
A természet erejének,
Tiszteletére!

Ma is ez a lecke,
Meg tudjuk tanulni?
Magunkat, másokat,
Tisztelni, szeretni.

Megbecsülni, óvni,
A kapott kincseket.
Hogy a gyermekeink is,
Megkaphassák, őket.

Így marad fenn soká,
Doboz és környéke.
Reméljük van még
Újabb ezer éve!

Gábor István
Doboz, 2025.08.10.

Tisztelt Doboziak!

A bölcsesség szinte végeláthatatlan tapasztalaton, megélt tévedéseken és igazolt próbákon alapul. Vázát pedig leginkább az alázat és a szellemi nagyság adja. Adja azért, hogy mások építhessenek, alapozhassanak rajta.

A múltba tekintünk, onnét próbálunk meríteni valamit. S hogy mit is? Gyökeret, értéket, igazolt tapasztalatot. A hagyományokat őrizzük, ápoljuk és adjuk át az utóknak!

Sztojka Tibor

„Nézd, lassan itt az éjszaka,
És végre eljutok haza
Magamban a város ezer képével.
Elfogynak mind a színek,
S dobognak mind a szívek,
S betakar az éj tengere kékjével.

Siess hát, nyiss gyorsan kaput,
Nyisd ki az álom kapuját!
Engedj be, időnk rohan, eltelik!
Zárd be az ajtót mögöttem,
(S) ha örülsz majd,
hogy megjöttem;
Dobd el a kulcot,
s ne keresd reggelig! „

Balázs Fecó – Hazafelé c. dala

Szervusz kedves Ismeretlen Ismerős!

Nem ismerjük egymást, de tudom, hogy ha lapozgatsz a régi Doboz Hírmondó különszámát, akkor téged érdekel a múlt, érdekel annak a településnek a története, ahol élsz és ez által ismerheted azokat az embereket, kik egykor itt éltek és alakították annak a településnek az életét, amit te most szülőfaludnak, szülőföldednek hívsz!

Remélem még mindig olyan gyönyörűek a Dobozt körül ölelő erdők, mint most, és Szanazug sajátos hangulatát még most is sokan élvezik. Sok szép kis takaros ház van a faluban és az itt élők szeretettel gondolnak vissza őseikre, nagyszüleikre, akiktől megtanulták tisztelni a múltat. Szeretném azt hinni, hogy az önző és zaklatott világ, mely most a jelent jellemezi már rég a múlt homálya veszett. Szeretném, ha boldog lennél itt, mert jó emberek vesznek körül, szép a környezet amelyben élsz, van célod és annak érdekében váltál alkotó, építő emberré. Tudd, hogy soha ne mástól várd a csodát, mert az benned van! Tudd, hogy sokat kell dolgozni azért, hogy az álmaid megvalósuljanak, tudd, ha valamibe sok energiát fektetsz, ha valamiben hiszel az valóra válik. Én hiszek benned!

ui.: 2025.július 5-én ültettünk neked egy platánfát. Remélem, sokat ülsz az árnyékában a barátaiddal, a szeretteiddel és még most is ott tartjátok a település legnagyobb közösségi eseményét! Szeretettel ölelek, és minden jót kívánok neked!

Órény Erzsike (Rizsa)

Kedves Doboziak!

Kedves Barátaim!

A hétköznapiok egyre kimerítőbbek, sokszor megfáradva térünk haza otthonainkba. Kihívásokkal teli világot élünk. Ilyenkor még fontosabbá válik a közösség, ahonnan újra erőt meríthetünk. A napok végén mikor a Kettős-Körös hídjáról településünkre nézek mégis pozitívabb lesz a szemléletem. Talán a vízből áradó energia hatása ez. Visszagondolva elődeink munkásságára büszkeséggel tölt el, hogy ennek a falunak, ennek a közösségnek a tagja lehetek. Helyi fiatalembert nagyon fontos számomra Doboz jövője. Aggódva figyelem, hogy kortársaim tanulmányaikat befejezve meg sem

fontolják a visszatérést. A nyüzsgő nagyvárosban, esetlegesen külföldön keresnek stabil megélhetést és építenek ki komoly egzisztenciát. Nekik is igazuk van, de hiszek abban, hogy nekünk itthon együtt kell dolgozunk a közös jövőért. Vigyázzunk helyi értékeinkre, polgártársainkra, hogy 950 éves településünk még sok száz évig fejlődjön és biztos menedéket jelentsen az itt lakók számára.

Bízva egy hamarosan elkezdődő szebb világban:

Káli Attila

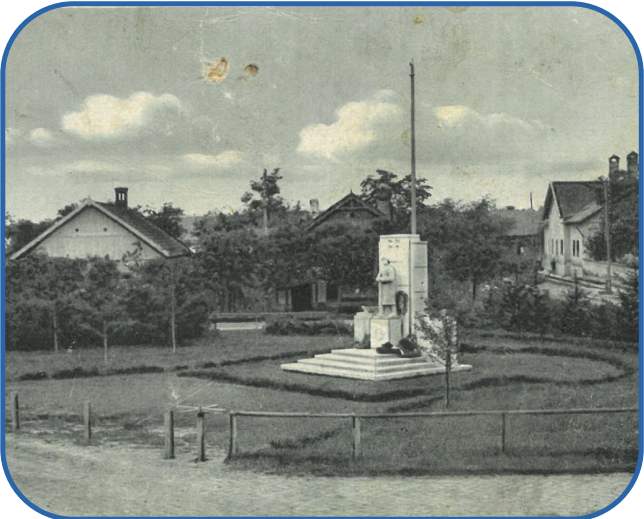
Kedves Doboz mai és leendő lakói!

950 év hosszú utat jelent, melyben egy közös van: a szeretet a szülőföld iránt, az otthon, amit Doboz jelent mindannyiunknak. Különleges pillanat ez. Mindannyian – idősök, fiatalok – együtt ünnepeljük azt, amit az elődeink adtak nekünk, és amit mi adhatunk tovább. Akár a földeket művelik, akár vállalkoznak, vagy más területen tevékenykednek, ne feledjék, mennyire fontos mindaz, amit apáink, nagyapáink tanítottak: „Amit vetünk, azt aratjuk.” Ez nem csak a gazdaságra igaz, hanem a közösségre is. Doboz ereje mindig abban volt, hogy az emberek odafigyelnek egymásra. Számomra, aki mint képviselő a szociális ügyekkel is foglalkozom, nap, mint nap látom, mennyi érték van az idősök tapasztalatában és a fiatalok lendületében. Albert Schweitzer szerint „A szeretet az egyetlen, ami megsokszorozódik, ha osztjuk.” Ez tapasztaljuk, minél több jót adunk egymásnak, annál gazdagabb lesz a közösségünk. Ti, fiatalok, merjétek nagyokat álmodni! Ne féljétek új utakat kipróbálni, mert minden tapasztalat értékes. Victor Hugo mondta: „Nagy dolgokat csak azok érhetnek el, akik mernek nagyot álmodni.” A jövő Dobozát ti formáljátok majd. Idősebbeknek is szól ez az üzenet: a múlt történetei, a tapasztalat, amit megosztanak velünk, kincset ér. Minden találkozás, minden beszélgetés aranyat ér. Gárdonyi Géza gondolatával zárnam: „Amit ma teszünk, az a jövő magja.” Vigyázzatok, hogy jó magot vessek, hogy még sok száz év múlva is legyen mit aratni a következő nemzedékeknek!

Szabó László

Kossuth tér (1968)

Doboz – Hősök emlékműve

Kultúrotthon (1964)

DOBOZI Hírmondó – Különszám – Kiadó: Doboz Óvár Nonprofit Kft.;

Példányszám: 1650; A szerkesztőség címe: 5624 Doboz, Kossuth tér 3. Tel.: (66) 268-765

A szerkesztőség nem feltétlenül azonosul a szerzők cikkeinek tartalmával és azokért nem vállal felelősséget!

Felelős szerkesztő: Nagy Piroska Anikó; Tördelés: Bánya Zoltán; Nyomtatás: Földesi Nyomda Kft., Békés

“950” logóterv: Óré Bojána; Arculatterv: Horcsák Design

Az archív felvételek Dézsi Ferenc magángyűjteményéből származnak.